

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

Διαχειριστική Αρχή
Προγράμματος «Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση» 2021-2027

4η Συνεδρίαση Επιτροπής Παρακολούθησης
Αθήνα, 2 Δεκεμβρίου 2025

**Συμπεράσματα – Αποφάσεις 4ης Συνεδρίασης Επιτροπής
Παρακολούθησης**

Σύγκληση Επιτροπής Παρακολούθησης - Ημερήσια Διάταξη

Η Επιτροπή Παρακολούθησης του Προγράμματος «Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση» 2021-2027, όπως τροποποιήθηκε με την υπ' αριθμ. 170223/15-11-2024 (ΦΕΚ Β' 6421/22-11-2024) Απόφαση του Αναπληρωτή Υπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων, συνήλθε στην 4η Συνεδρίαση στις 2 Δεκεμβρίου 2025, στην Αθήνα, μετά την με αρ. πρωτ. 199520 ΕΞ 2025/18.11.2025 Πρόσκληση του Προέδρου της, κ. Πελοπίδα Καλλίρη, Διοικητή της Ειδικής Υπηρεσίας Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης.

Στην 4η συνεδρίαση της Επιτροπής Παρακολούθησης **παρέστησαν δια ζώσης 34 μέλη και διαδικτυακά 22 μέλη με δικαίωμα ψήφου (σύνολο 56) επί συνόλου 65 μελών με δικαίωμα ψήφου**. Επίσης παρέστησαν δια ζώσης 13 συμμετέχοντες και διαδικτυακά 3 συμμετέχοντες χωρίς δικαίωμα ψήφου.

Μετά τη διαπίστωση της απαρτίας, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στον Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας της Επιτροπής Παρακολούθησης του Προγράμματος Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση 2021-2027, ξεκίνησε η συνεδρίαση και ο Πρόεδρος της Επιτροπής κ. Πελοπίδας Καλλίρης έθεσε σε ψηφοφορία την προτεινόμενη Ημερήσια Διάταξη της Συνεδρίασης, όπως υποβλήθηκε στα μέλη με τον φάκελο της συνεδρίασης.

Η Ημερήσια Διάταξη της 4^{ης} Συνεδρίασης **εγκρίθηκε ομόφωνα**.

Έγκριση Πρακτικών προηγούμενης Συνεδρίασης Επιτροπής Παρακολούθησης

Η Επιτροπή Παρακολούθησης ενέκρινε ομόφωνα τα Πρακτικά της 3ης Συνεδρίασης της Επιτροπής Παρακολούθησης του Προγράμματος «Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση» της 26ης Νοεμβρίου 2024, όπως υποβλήθηκαν στα μέλη με τον φάκελο της 4ης συνεδρίασης.

Στην εισήγησή του, ο Πρόεδρος της Επιτροπής Παρακολούθησης του Προγράμματος Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση 2021-2027 κ. Π. Καλλίρης τόνισε ότι το Πρόγραμμα Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης έχει πλέον περάσει σε φάση ώριμης υλοποίησης, με ποσοστά ενεργοποίησης που υπερβαίνουν το 70% του συνολικού προϋπολογισμού και περισσότερες από 800 ενταγμένες πράξεις σε όλες τις Περιχές Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης. Το 2025 αποτέλεσε κομβικό έτος για το Πρόγραμμα, καθώς ολοκληρώθηκε η 1η Αναθεώρησή του, καθιστώντας το ένα από τα πρώτα προγράμματα που αναθεωρήθηκαν. Η αναθεώρηση δεν μεταβάλλει το μίγμα των δράσεων, ενώ εισάγει μια νέα Προτεραιότητα (Προτεραιότητα 7) που αφορά τον κανονισμό STEP. Παράλληλα, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην παραγωγική ανασυγκρότηση και την ενίσχυση της απασχόλησης.

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στα επενδυτικά σχέδια επιχειρηματικότητας και στην ενίσχυση της απασχόλησης. Ήδη, με 775 επενδυτικά σχέδια στα ΕΣΔΙΜ Δυτικής Μακεδονίας και Μεγαλόπολης, η συνολική ενταγμένη δημόσια δαπάνη ανέρχεται σε 396,5 εκατ. ευρώ, ενώ εκτιμάται ότι θα δημιουργηθούν περίπου 3.500 νέες θέσεις εργασίας. Παράλληλα, ο Π. Καλλίρης υπογράμμισε ότι δύο εμβληματικές παρεμβάσεις

—η Ζώνη Καινοτομίας στη Δυτική Μακεδονία και ο Κόμβος Βιοοικονομίας 360° στη Μεγαλόπολη— διαδραματίζουν καταλυτικό ρόλο στη διαμόρφωση ενός νέου, βιώσιμου παραγωγικού μοντέλου.

Επιπλέον, σημείωσε ότι με τις επερχόμενες προσκλήσεις, συνολικού ύψους σχεδόν 400 εκατ. ευρώ, ενεργοποιούνται πλήρως οι νέες προτεραιότητες που αφορούν τις δεξιότητες, τις κρίσιμες τεχνολογίες και την πολιτιστική κληρονομιά, ενώ ταυτόχρονα παρέχεται ουσιαστική στήριξη στα νησιά του Αιγαίου και την Κρήτη. Σε στενή συνεργασία με τις Περιφέρειες, τους Δήμους και τους δικαιούχους, στόχος είναι μέσα στα επόμενα δύο έτη η μετάβαση να γίνει απτή στην καθημερινότητα των τοπικών κοινωνιών, μέσα από νέες θέσεις εργασίας, καινοτομία και βελτιωμένη ποιότητα ζωής.

Τέλος, τόνισε ότι η Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση δεν αποτελεί απλώς ένα χρηματοδοτικό εργαλείο, αλλά μια συλλογική δέσμευση ώστε οι περιοχές που σήκωσαν το βάρος της λιγνιτικής εποχής να βρεθούν στην πρώτη γραμμή της πράσινης μετάβασης και της νέας αναπτυξιακής πορείας της χώρας. Αρωγός στο έργο αυτό είναι ο αναπληρωτής υπουργός, κ. Ν. Παπαθανάσης.

Εισαγωγική παρέμβαση εκπροσώπων πολιτικής ηγεσίας & εκπροσώπων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

Ο Αναπληρωτής Υπουργός Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, κ. Ν. Παπαθανάσης, υπογράμμισε ότι το Πρόγραμμα Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης αποτελεί ένα νέο, αυτοτελές πρόγραμμα, χωρίς μεταφερόμενες δράσεις από προηγούμενες προγραμματικές περιόδους. Δεν είναι απλώς ένα ακόμη χρηματοδοτικό εργαλείο, αλλά η κεντρική απάντηση της χώρας στην πρόκληση της πράσινης μετάβασης και μια σαφής δέσμευση ότι οι περιοχές που σήκωσαν επί δεκαετίες το βάρος της ενεργειακής ανάπτυξης δεν θα μείνουν πίσω στη νέα εποχή. Τόνισε ότι το 2025 υπήρξε χρονιά-σταθμός, καθώς με την πρώτη στοχευμένη αναθεώρηση το ΠΔΑΜ έγινε πιο ευέλικτο, πιο στοχευμένο και πιο αποτελεσματικό, προσαρμόζοντας το μίγμα παρεμβάσεων στις πραγματικές ανάγκες και ανοίγοντας τον δρόμο για την υποστήριξη κρίσιμων τεχνολογιών μέσω της νέας Προτεραιότητας 7 (STEP). Κλείνοντας, υπογράμμισε ότι η Κυβέρνηση παραμένει απολύτως προσηλωμένη στο να μη χαθεί ούτε ένα ευρώ και στη διασφάλιση ότι η μετάβαση θα είναι πραγματικά δίκαιη, πράσινη και αναπτυξιακά βιώσιμη για τις τοπικές κοινωνίες.

Η Γενική Γραμματέας Εταιρικού Συμφώνου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, κ. Β. Παντελοπούλου, τόνισε ότι το Πρόγραμμα «Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση» έχει πλέον εισέλθει δυναμικά στη φάση της υλοποίησης, καταγράφοντας σημαντική πρόοδο σε δράσεις που στηρίζουν την επιχειρηματικότητα, την απασχόληση και την τοπική ανάπτυξη στις περιοχές μετάβασης. Επεσήμανε ότι η αγορά ανταποκρίνεται ιδιαίτερα θετικά στα εργαλεία του Προγράμματος, με τις παρεμβάσεις να μετατρέπονται γρήγορα σε απτά έργα, επενδύσεις και πρωτοβουλίες υποστήριξης των εργαζομένων.

Ιδιαίτερη έμφαση έδωσε στον καθοριστικό ρόλο των ανθρώπων στη διαδικασία της αλλαγής, υπογραμμίζοντας τη σημασία των δράσεων κατάρτισης, αναβάθμισης δεξιοτήτων και επαγγελματικής επανένταξης στο πλαίσιο της Προτεραιότητας 4. Παράλληλα, αναφέρθηκε στις βελτιώσεις που εισήγαγε η πρόσφατη αναθεώρηση του

Προγράμματος, οι οποίες ενίσχυσαν την ευελιξία του, τη δυνατότητα παρακολούθησης και την ικανότητά του να προσαρμόζεται στις ανάγκες των περιοχών μετάβασης.

Τόνισε επίσης ότι η επόμενη χρονιά αναμένεται να είναι ακόμη πιο παραγωγική, χάρη στις νέες προσκλήσεις και στη διεύρυνση του αντικειμένου του Προγράμματος σε κρίσιμες τεχνολογίες και χωρικές παρεμβάσεις. Κλείνοντας, ευχαρίστησε όλους τους φορείς για τη συνεργασία, επισημαίνοντας ότι η κοινή αυτή προσπάθεια αποτελεί θεμέλιο για τη συνέχιση της επιτυχημένης πορείας του Προγράμματος.

Ο εκπρόσωπος της DG REGIO, κ. Π. Πανταζάτος, ανέφερε ότι, ενώ αρχικά υπήρχαν ανησυχίες σχετικά με το κατά πόσο το Πρόγραμμα θα μπορούσε να ανταποκριθεί στις προκλήσεις της μετάβασης, σήμερα διαπιστώνει με μεγάλη ικανοποίηση ότι υπάρχουν πλέον απτά και μετρήσιμα αποτελέσματα. Τόνισε ότι δεν είναι τυχαίο πως το Πρόγραμμα δεν αντιμετωπίζει προβλήματα απορρόφησης πόρων και ότι έχει ήδη επιτύχει τον στόχο που αφορά τους πόρους του NGEU —σε αντίθεση με άλλες χώρες που δεν έχουν ακόμη καταφέρει το ίδιο. Επισήμανε, ωστόσο, ότι δεν πρέπει να υπάρξει εφησυχασμός και πως είναι αναγκαίο να τηρηθούν τα χρονοδιαγράμματα, δεδομένου ότι οι στόχοι για την επόμενη περίοδο είναι ακόμη πιο απαιτητικοί. Στόχευση του Προγράμματος, όπως υπογράμμισε, είναι η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, ο μετασχηματισμός του παραγωγικού μοντέλου, η παραμονή των κατοίκων στις περιοχές μετάβασης και η προσέλκυση νέων επενδύσεων. Σημείωσε επίσης ότι πλέον είναι γνωστές οι επενδύσεις που πρόκειται να εγκατασταθούν στις περιοχές, γεγονός που επιτρέπει τον ακριβή προσανατολισμό των δράσεων κατάρτισης προς τις δεξιότητες που πραγματικά απαιτούνται.

Αναφερόμενος στη βράβευση της ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΜΑΕ για τα Κέντρα Ανάπτυξης Δεξιοτήτων, τόνισε ότι πρόκειται για σημαντική επιτυχία και αναγνώριση από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Υπογράμμισε ότι υπάρχουν ήδη θετικά αποτελέσματα που γίνονται αντιληπτά και από τους πολίτες, ενώ χαρακτήρισε ιδιαίτερα ενθαρρυντική την πρόοδο στη διαδικασία μακροχρόνιας μίσθωσης των εδαφών. Παράλληλα, σημείωσε ότι οι προκλήσεις παραμένουν μεγάλες, καθώς η πρόσφατη αναθεώρηση που ενσωματώνει τις προβλέψεις του κανονισμού STEP ανεβάζει τον πήχη των απαιτήσεων. Αναφέρθηκε επίσης στην προετοιμασία της 2ης Αναθεώρησης, η οποία προβλέπει πρόσθετους πόρους για την Προτεραιότητα STEP, καθώς και στην ανάγκη επιτάχυνσης των εμβληματικών έργων. Τόνισε, τέλος, ότι η διακυβέρνηση των νέων φορέων που θα υλοποιήσουν τα έργα αυτά είναι κρίσιμη, εκφράζοντας την προσδοκία ότι τα πρώτα ουσιαστικά αποτελέσματα θα είναι ορατά μέσα στην επόμενη χρονιά.

Ο εκπρόσωπος της DG EMPLOYMENT κ. M. Duiella τόνισε ότι πρέπει να μετατρέψουμε την πρόκληση σε ευκαιρία, επισημαίνοντας ότι η πρόοδος του Προγράμματος μέχρι σήμερα είναι πολύ καλή. Υπογράμμισε ότι κατά τη φετινή χρονιά η έμφαση πρέπει να δοθεί στην ποιότητα, δηλαδή στον τρόπο με τον οποίο δαπανώνται οι πόροι. Παράλληλα, ανέδειξε τη σημασία της συνεργασίας και της συμπληρωματικότητας μεταξύ των προγραμμάτων. Εξέφρασε τη χαρά του για το βραβείο που έλαβε το Κέντρο Δεξιοτήτων της Μετάβασης, απευθύνοντας συγχαρητήρια. Επιπλέον, υπογράμμισε ότι η διαφοροποίηση (diversification) και η καινοτομία είναι ουσιώδη συστατικά για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας. Τόνισε επίσης την ανάγκη προστασίας των εργαζομένων, τη βελτίωση της αγοράς εργασίας, και τη δημιουργία συνθηκών που θα επιτρέψουν στους εργαζόμενους να αποκτήσουν

νέες δεξιότητες και να βελτιωθεί η ποιότητα των θέσεων εργασίας, ειδικά σε περιοχές που αντιμετωπίζουν δημογραφικά προβλήματα. Επιπλέον, χαιρέτισε τις τοπικές εκδηλώσεις που ενισχύουν τη συνεργασία και υπογράμμισε ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρέχει τεχνικά εργαλεία υποστήριξης, τα οποία μπορούν να αξιοποιηθούν αποτελεσματικά. Τέλος, ενθάρρυνε την επιτάχυνση του Προγράμματος και χαιρέτισε την ενδιάμεση επανεξέταση.

Η Γενική Γραμματέας Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων και Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης, κ. Α. Οικονόμου, εξέφρασε τη χαρά της για τη συμμετοχή της στην Επιτροπή Παρακολούθησης του Προγράμματος. Τόνισε ότι η Γενική Γραμματεία δίνει ιδιαίτερη έμφαση στη συμπληρωματικότητα μεταξύ των εθνικών πόρων και των ενωσιακών χρηματοδοτήσεων, ώστε να ενισχύεται η αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων στις περιοχές μετάβασης. Αναφέρθηκε στην έγκριση του Ειδικού Προγράμματος Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης, συνολικού προϋπολογισμού 186 εκατ. ευρώ, το οποίο θα υλοποιηθεί με εθνικούς πόρους και έκανε ιδιαίτερη μνεία έκανε στον Πυλώνα 3. Κλείνοντας, επισήμανε ότι θεωρεί καίριας σημασίας την υλοποίηση των μεγάλων έργων, επισημαίνοντας ότι τα έργα αυτά αποτελούν βασικούς μοχλούς για την αναπτυξιακή πορεία των περιοχών μετάβασης.

Η Γενική Γραμματέας Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Δια Βίου Μάθησης, κ. Ο. Καφετζοπούλου, αναφέρθηκε στη δράση δια βίου μάθησης που υλοποιείται μέσω του Προγράμματος, επισημαίνοντας ότι δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην παροχή δεξιοτήτων που ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες της αγοράς εργασίας, καθώς και στην ενίσχυση συνεργειών μεταξύ των αρμόδιων φορέων. Υπογράμμισε το έντονο κοινωνικό πρόσημο της δράσης και σημείωσε ότι πλέον υπάρχουν σαφώς προσδιορισμένες ανάγκες στις περιοχές μετάβασης, γεγονός που δημιουργεί ένα ισχυρό υπόβαθρο για την παροχή συμπληρωματικών δεξιοτήτων. Όπως τόνισε, στόχος είναι οι κάτοικοι να μπορούν να παραμείνουν στον τόπο τους, βρίσκοντας ποιοτικές και κατάλληλες θέσεις εργασίας. Εξέφρασε, τέλος, την προσδοκία της η εφαρμογή της δράσης σε Δυτική Μακεδονία και Μεγαλόπολη να αποτελέσει την απαρχή μιας ευρύτερης προσπάθειας, ώστε η εμπειρία και η γνώση που θα αποκτηθούν να αποτελέσουν εργαλείο για την υλοποίηση προγραμμάτων δια βίου μάθησης και στην υπόλοιπη Ελλάδα.

Ο Περιφερειάρχης Δυτικής Μακεδονίας Γ. Αμανατίδης τόνισε ότι το Πρόγραμμα και η Περιφέρεια λειτουργούν συμπληρωματικά για έναν κοινό στόχο. Υπογράμμισε ότι το Πρόγραμμα, χωρίς μεταφερόμενα έργα, βρίσκεται πλέον σε δυναμική εξέλιξη και αναμένονται αντίστοιχα άλματα στις δαπάνες και την απορροφητικότητα. Αναφέρθηκε στη δημιουργία συστήματος καινοτομίας με τρεις πυλώνες, όπου ο τρίτος είναι η Ζώνη Καινοτομίας Δυτικής Μακεδονίας, η οποία προχωρά προς θεσμοθέτηση. Παράλληλα υλοποιούνται οι θύλακες καινοτομίας. Επισήμανε ότι, παρότι εντάχθηκαν ιδιωτικές επενδύσεις σε 4,5 μήνες, 8,5 μήνες μετά δεν έχουν αδειοδοτηθεί λόγω υποστελέχωσης των πολεοδομιών, και ανακοίνωσε τη δημιουργία μηχανισμού για επιτάχυνση των αδειοδοτήσεων. Τόνισε τη σημασία της συμπληρωματικότητας των πόρων και τη σωστή μεταφορά πόρων του Πράσινου Ταμείου στο ΕΣΠΑ ΔΑΜ. Χαιρέτισε τη δράση για την υδροπονία και υπογράμμισε ότι το Πρόγραμμα πρέπει να γίνει κτήμα των πολιτών. Αναφέρθηκε επίσης στη σημασία σύνδεσης επιχειρηματικότητας και εκπαίδευσης, ώστε να εξασφαλιστεί εξειδικευμένο προσωπικό για τους επενδυτές.

Τέλος, σημείωσε την ανάγκη επιτάχυνσης της υλοποίησης και προανήγγειλε την προκήρυξη της δράσης για τις αντλίες θερμότητας.

Ο Περιφερειάρχης Πελοποννήσου, κ. Δ. Πτωχός, εξέφρασε την ικανοποίησή του για την πρόοδο του Προγράμματος στην περιοχή, ιδιαίτερα μετά την επιτυχημένη εκδήλωση που πραγματοποιήθηκε στη Μεγαλόπολη για την έγκριση των δράσεων επιχειρηματικότητας. Τόνισε ότι τα αποτελέσματα αρχίζουν πλέον να γίνονται χειροπιαστά και κατανοητά: δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας, ενισχύεται η κοινωνική συνοχή και υλοποιούνται κρίσιμες υποδομές. Υπογράμμισε την ανάγκη συμπληρωματικότητας και συνέργειας των παρεμβάσεων με τα υπόλοιπα Προγράμματα, ώστε να επιτυγχάνονται άμεσα και ορατά αποτελέσματα. Σημείωσε επίσης ότι για ορισμένες επιχειρήσεις που σκοπεύουν να επενδύσουν στην περιοχή, θα ήταν χρήσιμη μια ταχύτερη αδειοδοτική διαδικασία, τόσο σε επίπεδο οικοδομικών αδειών όσο και περιβαλλοντικών εγκρίσεων. Αναφερόμενος στον Κόμβο Βιοοικονομίας, τόνισε ότι αποτελεί μια ιδιαίτερα σημαντική παρέμβαση, για την οποία η Περιφέρεια είναι έτοιμη να ανταποκριθεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Παράλληλα, υπογράμμισε τη σημασία της δρομολόγησης της διακυβέρνησης των νέων δομών που δημιουργούνται. Κλείνοντας, εξέφρασε το ενδιαφέρον του για τις επερχόμενες προσκλήσεις που αφορούν τα επιχειρηματικά πάρκα και σημείωσε ότι προσβλέπει σε μορφές συνεργασίας με τη ΔΕΗ, οι οποίες θα μπορούσαν να συμβάλουν στην υλοποίηση συγκεκριμένων πρωτοβουλιών της Περιφέρειας.

Η εκπρόσωπος της Γενικής Γραμματείας Εργασιακών Σχέσεων, κ. Ε. Καλαβρού, υπογράμμισε ότι η Γενική Γραμματεία αποτελεί κρίσιμο κρίκο στην αλυσίδα του ΕΣΠΑ, συμβάλλοντας σε ένα συμπεριληπτικό και παραγωγικό μοντέλο που στηρίζει τη δίκαιη αναπτυξιακή μετάβαση. Τόνισε ότι αξιοποιούνται στο έπακρο οι διαθέσιμες δυνατότητες, ώστε τα προγράμματα να υλοποιηθούν πλήρως και να διασφαλιστούν οι απαραίτητες συμπληρωματικότητες. Ιδιαίτερη έμφαση έδωσε στην κοινωνική διάσταση του μετασχηματισμού των περιοχών που επηρεάζονται. Κλείνοντας, σημείωσε ότι η ΔΥΠΑ υλοποιεί σειρά προγραμμάτων στις περιοχές που έχουν πληγεί από την απολιγνιτοποίηση, αναφερόμενη ειδικότερα στις δράσεις που προωθεί μέσω του Προγράμματος ΕΣΠΑ ΔΑΜ.

Στη συνέχεια ακολούθησαν οι παρουσιάσεις της Διαχειριστικής Αρχής για την πρόοδο υλοποίησης του προγράμματος και της Εθνικής Αρχής Συντονισμού για Οριζόντια Θέματα.

II. ΠΡΟΟΔΟΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΔΙΚΑΙΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΜΕΤΑΒΑΣΗ» 2021-2027

1. Πορεία υλοποίησης του Προγράμματος και προγραμματισμός Προσκλήσεων

Η **Διαχειριστική Αρχή ΕΣΠΑ–ΔΑΜ** παρουσίασε καταρχάς την **πορεία ενεργοποίησης του Προγράμματος** έως τις **14.11.2025**, με βάση τις **εγκριθείσες εξειδικεύσεις** και τις **εκδοθείσες προσκλήσεις**, τόσο **συνολικά** όσο και **ανά προτεραιότητα**, όπως αποτυπώνεται στον **παρακάτω πίνακα**.

Πίνακας 1: Ενεργοποίηση Προγράμματος

ΠΡΟΤ.	Π/Υ (ΔΔ)	ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΕΙΣ (ΔΔ)	ΠΡΟΣΚΛΗΣΕΙΣ (ΔΔ)
1	734.072.673	674.666.000	821.866.000
2	243.200.744	270.434.067	130.434.067
3	62.000.001	30.400.000	30.400.000
4	305.557.804	181.738.448	142.954.000
5	71.168.141	0	0
5A	68.555.837	3.453.352	3.004.000
6	57.233.665	47.860.000	47.860.000
6A	2.398.678	140.000	140.000
7	80.000.000	0	0
Γενικό Άθροισμα	1.624.187.543	1.208.691.867	1.176.658.067

Ακολούθως παρουσίασε την πρόοδο υλοποίησης του Προγράμματος βάσει των αποφάσεων ένταξης, της ανάληψης νομικών δεσμεύσεων και των πραγματοποιηθεισών δαπανών, όπως απεικονίζεται στον Πίνακα 2.

Πίνακας 2: Υλοποίηση Προγράμματος

ΠΡΟΤ.	Π/Υ (ΔΔ)	ΕΝΤΑΞΕΙΣ (ΔΔ)	NOM. ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ (ΔΔ)	ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ (ΔΔ)
1	734.072.673	583.931.800	419.366.347	64.335.247
2	243.200.744	32.748.499	1.887.023	58.547
3	62.000.001	0	0	0
4	305.557.804	171.105.139	116.612.810	26.247.884
5	71.168.141	0	0	0
5A	68.555.837	0	0	0
6	57.233.665	43.400.000	33.818.780	7.604.396
6A	2.398.678	0	0	0
7	80.000.000	0	0	0
Γενικό Άθροισμα	1.624.187.543	831.185.437	571.684.959	98.246.073

Η Διαχειριστική Αρχή τόνισε ότι, σε επίπεδο Προγράμματος, οι εκδοθείσες προσκλήσεις αντιστοιχούν στο 72% του συνολικού προγραμματικού προϋπολογισμού, οι εντάξεις στο 51% και οι νομικές δεσμεύσεις στο 35%. Επισημάνθηκε ότι η Προτεραιότητα 1 παρουσιάζει τη μεγαλύτερη πρόοδο, με 80% εντάξεις και 57% νομικές δεσμεύσεις, ενώ θετική εικόνα εμφανίζει και η Προτεραιότητα 4 με 56% εντάξεις και 38% νομικές δεσμεύσεις.

Αναφέρθηκε πως έως τις 14.11.2025 έχουν εκδοθεί 55 προσκλήσεις, ορισμένες εκ των οποίων καλύπτουν περισσότερες από μία Προτεραιότητες. Διευκρινίστηκε ότι οι Προτεραιότητες 5 και 7 αναμένεται να ενεργοποιηθούν άμεσα, μετά την έγκριση της μεθοδολογίας και των κριτηρίων αξιολόγησης στην 4η ΕΠ.ΠΑ, καθώς και της πρώτης δέσμης εξειδικεύσεων. Επιπλέον, ειπώθηκε ότι στο πρώτο τρίμηνο του 2026 αναμένεται η έκδοση δύο προσκλήσεων της Προτεραιότητας 5,

προϋπολογισμού **20,6 εκατ. ευρώ**, καθώς και **δύο προσκλήσεων της Προτεραιότητας 7 (STEP)**, συνολικού προϋπολογισμού **100 εκατ. ευρώ**.

Έμφαση δόθηκε ότι στο **Πρόγραμμα έχουν ενταχθεί συνολικά 815 πράξεις**, εκ των οποίων οι **782 αφορούν την Προτεραιότητα 1**, καθώς εντάσσονται εκεί όλες οι **παρεμβάσεις επιχειρηματικότητας (κρατικές ενισχύσεις)**. Διευκρινίστηκε ότι, πέραν αυτών, έχουν ενταχθεί **6 πράξεις στην Προτεραιότητα 2**, **21 πράξεις στην Προτεραιότητα 4** και **6 πράξεις στην Προτεραιότητα 6**.

Ιδιαίτερη αναφορά έγινε στην πρόοδο κατά το **τελευταίο έτος**, όπου **αναφέρθηκε** ότι εγκρίθηκαν **δεκατέσσερις (14) νέες εξειδικεύσεις**, συνολικής δημόσιας δαπάνης **163,5 εκατ. ευρώ**, καθώς και **είκοσι επτά (27) τροποποιήσεις εξειδικεύσεων**, που οφείλονται κυρίως σε **τροποποιήσεις προϋπολογισμών λόγω των νέων προτεραιοτήτων (5A και 6A)** ή σε **επικαιροποίηση δεικτών μετά την 1η Αναθεώρηση του Προγράμματος**.

Τονίστηκε ότι η **έκδοση προσκλήσεων ενισχύθηκε σημαντικά**, καταγράφοντας **αύξηση 401,6 εκατ. ευρώ (+52%)** σε σχέση με την προηγούμενη ΕΠ.ΠΑ. Επισημάνθηκε ότι η **μεγαλύτερη αύξηση παρατηρείται στην Προτεραιότητα 1 (+305,1 εκατ. ευρώ, +59%)** και στην Προτεραιότητα 2 **(+68,2 εκατ. ευρώ, +110%)**, ενώ **θετική μεταβολή υπήρξε και στην Προτεραιότητα 4 (+21,9 εκατ. ευρώ)**.

Αντίστοιχα **αναφέρθηκε** ότι οι **αποφάσεις ένταξης πράξεων αυξήθηκαν κατά 488 εκατ. ευρώ (+142%)**, με **779 νέες εντάξεις το τελευταίο έτος**, κυρίως στην Προτεραιότητα 1, και ότι οι **νομικές δεσμεύσεις αυξήθηκαν κατά 381,7 εκατ. ευρώ (+201%)**, ενώ οι **πραγματοποιηθείσες δαπάνες ανήλθαν σε 98,25 εκατ. ευρώ**, καταγράφοντας σημαντική αύξηση σε σχέση με την προηγούμενη ΕΠ.ΠΑ.

Πίνακας 3: Συγκριτική απεικόνιση της πορείας έκδοσης προσκλήσεων ανά Προτεραιότητα μεταξύ 3ης και 4ης ΕπΠα

ΠΡΟΤ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ (ΔΔ) €	ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΣΚΛΗΣΕΩΝ ΕΩΣ 15.11.2024	ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΣΚΛΗΣΕΩΝ ΕΩΣ 14.11.2025	ΔΙΑΦΟΡΑ	% ΜΕΤΑΒΟΛΗ Σ
1	734.072.673	516.800.000	821.866.000	+305.066	59%
2	243.200.744	62.238.067	130.434.067	+68.196.000	110%
3	62.000.001	30.400.000	30.400.000	0	0%
4	305.557.804	121.054.000	142.954.000	+21.900.000	18%
5	71.168.141	0	0	0	0%
5A	68.555.837	0	3.004.000	+3.004.000	0%
6	57.233.665	44.500.000	47.860.000	+3.360.000	8%
6A	2.398.678	0	140.000	+140.000	0%
7	80.000.000	0	0	0	0%
Γενικό Άθροισμα	1.624.187.543	774.992.067	1.176.658.067	401.666.000	52%

Για τις **εντάξεις κρατικών ενισχύσεων**, αναφέρθηκε ότι έχουν ενταχθεί **774 πράξεις** που αντιστοιχούν σε **775 επενδυτικά σχέδια**, με συνολική δημόσια δαπάνη **396,5 εκατ. ευρώ** και συνολικό επιχορηγούμενο προϋπολογισμό **622,3 εκατ. ευρώ**.

Σχετικά με τις **εκτιμήσεις πληρωμών**, επισημάνθηκε ότι ο στόχος για το 2025 ανέρχεται σε 69,21 εκατ. ευρώ, ενώ έως τον Οκτώβριο είχαν δηλωθεί 48,02 εκατ. ευρώ, με την πρόβλεψη ότι ο στόχος θα επιτευχθεί.

Ως προς τον **προγραμματισμό προσκλήσεων**, αναφέρθηκε ότι αναμένονται δέκα νέες προσκλήσεις συνολικού ύψους 394,4 εκατ. ευρώ, οι οποίες αφορούν τις Προτεραιότητες 1, 4, 5 και 7.

Έργα στρατηγικής σημασίας

Σημειώθηκε ότι για τη **Ζώνη Καινοτομίας Δυτικής Μακεδονίας (ΖΚΔΜ)** αποτελεί **στρατηγικό έργο της Προτεραιότητας 1** με τρεις **θύλακες δραστηριοτήτων**. Επισημάνθηκε ότι έχουν ήδη ενεργοποιηθεί **βασικές δράσεις**, όπως η **πρόσκληση για τον Θύλακα Υποδοχής Καινοτόμων Δραστηριοτήτων (11 εκατ. ευρώ)** και η **πράξη για θερμοκοιτίδες/εκκολαπτήρια (8,76 εκατ. ευρώ)**. Τονίστηκε επίσης η **πρόοδος του Κόμβου Καινοτομίας Πράσινου Υδρογόνου και των Ζωντανών Θεματικών Εργαστηρίων**.

Αναφέρθηκε ότι ο **Κόμβος Βιοοικονομίας 360° στη Μεγαλόπολη** στοχεύει στον **μετασχηματισμό της επιχειρηματικής δραστηριότητας στους τομείς της βιοοικονομίας**, αναπτύσσοντας **τέσσερις θύλακες**. Επισημάνθηκε ότι έχουν ενεργοποιηθεί **τρεις προσκλήσεις (Μαυράκειος Σχολή, Ζωντανά Εργαστήρια, αξιοποίηση κτιρίων ΨΝΤ)**, οι οποίες **ενισχύουν την τοπική οικονομία και δημιουργούν τις βάσεις για νέο παραγωγικό μοντέλο**.

2. Ενημέρωση για τον χρονοπρογραμματισμό των προσκλήσεων - Έγκριση της μεθοδολογίας και των κριτηρίων επιλογής πράξεων

Η ΔΑ ΕΣΠΑ-ΔΑΜ παρουσίασε τον προγραμματισμό δράσεων Δ' τριμήνου 2025 και Α' τριμήνου 2026. Ειδικότερα, Από τις 13 προσκλήσεις που προβλέπονταν στον χρονοπρογραμματισμό Οκτωβρίου 2025, οι 3 έχουν ήδη εκδοθεί, ενώ επίκειται η έκδοση 13 ακόμη προσκλήσεων συνολικού π/υ 499,76 εκ.

Επιπλέον, η ΔΑ ΕΣΠΑ-ΔΑΜ ενημέρωσε την Επιτροπή Παρακολούθησης για την έγκριση 10 τευχών εξειδίκευσης νέων δράσεων. Η Μεθοδολογία Αξιολόγησης και τα Κριτήρια Επιλογής Πράξεων αυτών, κοινοποιήθηκαν στα μέλη της Επιτροπής Παρακολούθησης μέσω της Πλατφόρμας «Δίαυλος» και η ΔΑ ΕΣΠΑ-ΔΑΜ κάλεσε τα μέλη να προβούν στην έγκρισή τους. **Η Επιτροπή Παρακολούθησης ενέκρινε τη Μεθοδολογία Αξιολόγησης και τα Κριτήρια Επιλογής των ακόλουθων Πράξεων:**

- Δράση 1.3.2: Επιχειρηματικά Πάρκα: Ανάπτυξη/ Επέκταση και Εκσυγχρονισμός Επιχειρηματικών Πάρκων σε ηπειρωτικές περιοχές Δίκαιης Μετάβασης
- Δράση 5.1.1.1: Έργα βιώσιμης κινητικότητας στο πλαίσιο των ΟΧΕ
- Δράση 5.1.2.1: Έργα προστασίας και ανάδειξης πολιτιστικής κληρονομιάς στο πλαίσιο των ΟΧΕ Λιμνών και Ποταμών Δυτικής Μακεδονίας και Δήμου Μεγαλόπολης

- Δράση 1.2.11: Ενίσχυση Υφιστάμενων Πολύ Μικρών και Μικρών Επιχειρήσεων σε ηπειρωτικές περιοχές Εδαφικών Σχεδίων Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης
- Δράση 4.2.2: Προώθηση της αυτοαπασχόλησης και της επιχειρηματικότητας των ανέργων
- Δράση 1.4.6: Ανάπτυξη υπερσύγχρονου (state of the art) υδροπονικού φυτωρίου τομάτας
- Δράση 4.3.1.1: Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις για τη Δίκαιη Εργασιακή Μετάβαση και την Αναδιάρθρωση του Παραγωγικού Μοντέλου στις Περιοχές ΔΑΜ
- Δράση 4.3.1.2: Εστιασμένες δράσεις για τη στήριξη της απασχόλησης και του ανθρώπινου δυναμικού σε επιλεγμένους τομείς της οικονομίας
- Δράση 7.2.1: Ανάπτυξη Δεξιοτήτων και Καινοτομίας για τη Στήριξη της Πράσινης και Ψηφιακής Μετάβασης στους Στρατηγικούς Τομείς STEP
- Δράση 1.1.5.1: Δημιουργία Πράσινου Data Center

3. Πρόταση Αναθεώρησης Προγράμματος

Η **Διαχειριστική Αρχή** ανέφερε ότι η 2η αναθεώρηση του Προγράμματος «Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση» προκύπτει από τις τροποποιήσεις των Κανονισμών της Πολιτικής Συνοχής για την Προγραμματική Περίοδο 2021–2027, οι οποίες τέθηκαν σε ισχύ στις 20.09.2025. Επισημάνθηκε ότι οι τροποποιήσεις αυτές ενισχύουν την ευελιξία και παρέχουν κίνητρα για την ανακατανομή των πόρων του Προγράμματος προς τις νέες στρατηγικές προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ειδικότερα επισημάνθηκε ότι με τους Κανονισμούς (ΕΕ) 2025/1914 και (ΕΕ) 2025/1913 τροποποιήθηκαν οι Κανονισμοί των Ταμείων (ΕΕ) 2021/1058, (ΕΕ) 2021/1056 και (ΕΕ) 2021/1057, προκειμένου να καταστεί δυνατός ο αναπρογραμματισμός των πόρων της πολιτικής συνοχής, με στόχο τη μεγιστοποίηση των επενδύσεων σε τομείς προτεραιότητας που θεωρούνται κρίσιμοι για την ανταγωνιστικότητα και την ασφάλεια της Ένωσης.

Σημειώθηκε ότι οι βασικοί άξονες της 2ης αναθεώρησης του Προγράμματος «Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση» 2021–2027 είναι οι εξής:

- **Ενίσχυση των πόρων της Προτεραιότητας 7 – STEP «Στήριξη κρίσιμων τεχνολογιών σε στρατηγικούς τομείς (STEP)»**, μέσω μεταφοράς πόρων ύψους **21.507.278 € ΚΣ** από την Προτεραιότητα 4 «Δίκαιη Εργασιακή Μετάβαση». Επισημάνθηκε ότι οι συνολικοί πόροι της Προτεραιότητας 7 διαμορφώνονται πλέον σε **90.430.640 € ΚΣ**, ενώ οι πρόσθετοι πόροι κατευθύνονται στην κατηγορία δράσης **7.2 «Ανάπτυξη δεξιοτήτων σε στρατηγικούς τομείς (STEP)»**.
- **Αύξηση του ποσοστού ενωσιακής στήριξης της Προτεραιότητας 7 στο 100%**, γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση της συνολικής δημόσιας δαπάνης του Προγράμματος κατά **14.872.040 €**.
- **Μείωση των πόρων της Προτεραιότητας 4 «Δίκαιη Εργασιακή Μετάβαση»** κατά **21.507.278 € ΚΣ** (ή **25.302.680 € ΔΔ**), λόγω της μεταφοράς

πόρων προς την Προτεραιότητα 7 STEP για δράσεις ανάπτυξης δεξιοτήτων σε στρατηγικούς τομείς.

- **Προσαρμογή του συστήματος δεικτών του Προγράμματος**, προκειμένου να αντικατοπτριστούν οι ανωτέρω μεταβολές.

Τονίστηκε ότι η προτεινόμενη 2η αναθεώρηση του Προγράμματος δεν μεταβάλλει τη συνολική στρατηγική στόχευσή του, αλλά επιτρέπει την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση νέων προκλήσεων σε στρατηγικούς τομείς για την Ευρωπαϊκή Ένωση, διασφαλίζοντας πλήρη ευθυγράμμιση με τους στόχους και τις επιδιώξεις της πρωτοβουλίας STEP.

4. Πορεία υλοποίησης Στρατηγικής για την Πληροφόρηση και Επικοινωνία

Η **Διαχειριστική Αρχή** σημείωσε ότι την περίοδο **2022-2024** διαμορφώθηκε μια **συνεκτική στρατηγική επικοινωνίας**, η οποία ενίσχυσε την **αναγνωρισιμότητα** και τη **θετική εικόνα του Προγράμματος**, αναδεικνύοντας τη σημασία του για την ανάπτυξη των περιοχών παρέμβασης. Υπογράμμισε ότι η προσπάθεια συνεχίζεται και το **2025**, με έμφαση στη συνέπεια και την αποτελεσματικότητα της επικοινωνίας, μέσα από την **παρουσίαση απτών αποτελεσμάτων**, την **ενδυνάμωση της σχέσης με τις τοπικές κοινωνίες** και την αξιοποίηση πολλών εργαλείων για τη **μέγιστη διάχυση της πληροφορίας** και τη διασφάλιση της **διαφάνειας στη διαχείριση των πόρων των Ευρωπαϊκών Ταμείων**. Τόνισε ακόμη ότι όλες οι δράσεις **υλοποιούνται σύμφωνα με τον Οδηγό Επικοινωνίας ΕΣΠΑ 2021-2027** και σε στενή συνεργασία με τη **Μονάδα Δ – Προβολής και Επικοινωνίας της ΕΥΣΣΑΕ**, ενώ επισήμανε τη σταθερή συμμετοχή της **ΔΑ ΕΣΠΑ-ΔΑΜ** σε **εθνικά και ευρωπαϊκά δίκτυα ενημέρωσης και επικοινωνίας**.

Για τον **διαδικτυακό τόπο του Προγράμματος** διευκρίνισε ότι αποτελεί το **βασικό εργαλείο ενημέρωσης** του κοινού και ότι η **ιστοσελίδα επικαιροποιείται και εμπλουτίζεται συστηματικά**, με βάση τις κατευθύνσεις του **Οδηγού Επικοινωνίας ΕΣΠΑ 2021-2027**. Τόνισε ότι έχει ήδη ξεκινήσει η **διαδικασία ανακατασκευής της**, η οποία αναμένεται να ολοκληρωθεί το **2026**, ενώ επεσήμανε την **αύξηση των νέων επισκεπτών** και τη **συμβολή των Newsletter** ως πρόσθετου καναλιού επικοινωνίας.

Για τα **μέσα κοινωνικής δικτύωσης** επισημάνθηκε ότι το **2025** το Πρόγραμμα διατηρεί **ενεργή και συνεχώς ενισχυόμενη παρουσία** σε τέσσερις πλατφόρμες, με **συχνές αναρτήσεις**, **αυξανόμενο αριθμό ακολούθων** και **υψηλή αλληλεπίδραση**, γεγονός που ενδυνάμωσε την προβολή των **στόχων και αποτελεσμάτων** του.

Σχετικά με τη **2η Έρευνα Κοινού** έγινε γνωστό ότι πραγματοποιήθηκε τον **Οκτώβριο του 2025** και ότι τα αποτελέσματα έδειξαν **ουσιαστική αύξηση της αναγνωρισιμότητας** και του **επιπέδου ενημέρωσης** του κοινού σε σύγκριση με την προηγούμενη έρευνα του **Ιανουαρίου 2024**.

Για το **Δίκτυο Υπευθύνων Επικοινωνίας των Δικαιούχων** υπογραμμίστηκε ότι η **διαδικασία εμπλουτισμού** του εξελίσσεται δυναμικά από το **2023 έως και το 2025**, καθώς προστίθενται διαρκώς **νέα μέλη** από τα ενταγμένα έργα. Τονίστηκε ότι η **Μονάδα Α1** παρέχει **συστηματική υποστήριξη και καθοδήγηση**, προσαρμοσμένη

στις ανάγκες κάθε δικαιούχου, ενώ επιβεβαιώθηκε η συνέχιση της συνεργασίας με τον ΕΦΕΠΑΕ για την εξειδικευμένη υποστήριξη των πράξεων κρατικών ενισχύσεων.

Σχετικά με τις **διαφημιστικές καμπάνιες του 2025** σημειώθηκε ότι υλοποιήθηκαν **πέντε δράσεις προβολής** σε διαδικτυακά, τηλεοπτικά, έντυπα και κοινωνικά μέσα, με στόχο την **ενημέρωση των δυνητικών δικαιούχων** και τη **συνολική προώθηση του Προγράμματος**. Τονίστηκε επίσης ότι πραγματοποιήθηκε ειδική καμπάνια για το **Ταμείο Χαρτοφυλακίου**.

Για τις **εκδηλώσεις και ημερίδες** επισημάνθηκε ότι το **2025** πραγματοποιήθηκε μεγάλος αριθμός δράσεων στις **περιοχές Δίκαιης Μετάβασης** και οργανώθηκαν **επισκέψεις σε επιχειρήσεις** που είχαν χρηματοδοτηθεί από το Πρόγραμμα. Υπογραμμίστηκε ότι οι εκδηλώσεις συγκέντρωσαν **σημαντική συμμετοχή** από πολίτες, παραγωγικούς φορείς, επιχειρήσεις και αιρετούς της τοπικής αυτοδιοίκησης. Τονίστηκε ακόμη ότι υπήρξε **ολοκληρωμένη επικοινωνιακή κάλυψη** μέσω ανακοινώσεων, Δελτίων Τύπου, δημοσιεύσεων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και εκτενών αναφορών από **τοπικά ΜΜΕ**.

Τέλος, έγινε λόγος για τη συμμετοχή του Προγράμματος στην **89η Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης** με το σύνθημα «**Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση: Νέα εποχή, με αποτελέσματα**», όπου καταγράφηκε **μεγάλη προσέλευση επισκεπτών**. Τονίστηκε ότι οι επισκέπτες είχαν την ευκαιρία να ενημερωθούν για τα **πρώτα αποτελέσματα του Προγράμματος** και για τα **έργα που βρίσκονταν σε εξέλιξη** στη **Δυτική Μακεδονία** και στους **Δήμους Μεγαλόπολης, Τρίπολης, Γορτυνίας και Οιχαλίας**.

5. Αξιολόγηση Προγράμματος

Η Διαχειριστική Αρχή σημείωσε ότι τον **Ιούνιο του 2023** εγκρίθηκε το «**Σχέδιο Αξιολόγησης**» του ΠΔΑΜ, το οποίο καλύπτει όλη την περίοδο υλοποίησης του Προγράμματος έως το **2029** και προβλέπει συνολικά **17 αξιολογήσεις**: **έξι αξιολογήσεις εφαρμογής**, **δέκα θεματικές** και **μία ανακεφαλαιωτική επιπτώσεων**.

Υπογραμμίστηκε ότι στο πλαίσιο αυτό έχει ενταχθεί η πράξη «**Αξιολόγηση του Προγράμματος ΔΑΜ και επιμέρους δράσεων**» με προϋπολογισμό **2 εκατ. ευρώ**, η οποία θα υλοποιήσει όλες τις απαιτούμενες αξιολογήσεις.

Τονίστηκε ότι ήδη, τον **Ιούλιο του 2025**, ολοκληρώθηκε η σύμβαση για την «**Έκθεση ανάλυσης και εκτίμησης κινδύνων εφαρμογής**», με προϋπολογισμό **30.000 ευρώ**, ενώ στις **4 Νοεμβρίου 2025** εκδόθηκε πρόσκληση για την «**1η Αξιολόγηση επικοινωνίας και προβολής**» του Προγράμματος.

6. Παρεμβάσεις Μελών της Επιτροπής Παρακολούθησης

Ακολούθησαν τοποθετήσεις μελών της Επιτροπής Παρακολούθησης όπου τα μέλη ανέπτυξαν τις απόψεις τους και αναπτύχθηκε σχετικός διάλογος.

Ο εκπρόσωπος της ΕΣΑμεΑ, κ. Λογαράς, υπογράμμισε ότι, σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία του Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας, τα άτομα με αναπηρία, οι άνθρωποι με χρόνιες ή/και σπάνιες παθήσεις, καθώς και οι οικογένειές τους,

εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν σοβαρούς κινδύνους φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Επεσήμανε ότι μέχρι σήμερα δεν έχει υλοποιηθεί καμία δράση στο πλαίσιο του Προγράμματος που να στοχεύει ειδικά σε αυτή την ιδιαίτερα ευάλωτη ομάδα. Για τον λόγο αυτό πρότεινε την έκδοση πρόσκλησης με δικαιούχο την ΕΣΑμεΑ, προκειμένου να ενταχθεί δράση στην Κατηγορία 4.5, με στόχο τη διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής και την προώθηση ίσων ευκαιριών. Κλείνοντας, εξέφρασε την ελπίδα για θετική ανταπόκριση και συνεργασία στην εξειδίκευση της προτεινόμενης δράσης.

Ο Πρόεδρος της Κεντρικής Ένωσης Επιμελητηρίων (ΚΕΕ), κ. Ι. Βουτσινάς, αναφέρθηκε στη νέα Δράση 7.2.1 της Προτεραιότητας 7 STEP του Προγράμματος, επισημαίνοντας ότι τα επιμελητήρια, διαθέτοντας επιχειρηματικά μητρώα, έχουν ολοκληρωμένη εικόνα των επιπτώσεων και των αναγκών στις περιοχές μετάβασης. Τόνισε ότι είναι εφικτή η χαρτογράφηση των ελλείψεων σε δεξιότητες, καθώς τα επιμελητήρια διαθέτουν τις κατάλληλες δομές και κτιριακές υποδομές και βρίσκονται ήδη σε διαδικασία διάγνωσης αναγκών. Υπογράμμισε επίσης ότι θεωρούν κρίσιμη και ιδιαίτερα χρήσιμη τη συμμετοχή τους στη διαδικασία διασύνδεσης με την αγορά εργασίας. Ο εντοπισμός των ελλείψεων σε ανθρώπινο δυναμικό, σε συνδυασμό με την ολοκληρωμένη διάγνωση αναγκών, θα συμβάλει στην επίτευξη του βασικού στόχου: τη σύνδεση της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας.

Ο εκπρόσωπος της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδας (ΓΣΕΕ), κ. Χ. Γούλας, υπογράμμισε την ανάγκη για επιτάχυνση της υλοποίησης του Προγράμματος. Όπως ανέφερε, οι κοινωνικοί δείκτες στη Δυτική Μακεδονία καταδεικνύουν ότι η συμβολή της περιοχής στο ΑΕΠ της χώρας έχει μειωθεί, ενώ η υλοποίηση του Προγράμματος θα μπορούσε να συμβάλει ουσιαστικά στη βελτίωση αυτής της εικόνας. Παράλληλα, σημείωσε ότι οι δείκτες συμμετοχής του εργατικού δυναμικού στην απασχόληση παραμένουν χαμηλοί, τόσο σε σχέση με τα επίπεδα ανεργίας όσο και με το φαινόμενο του brain drain.

Τόνισε ότι είναι κρίσιμο να αναπτυχθούν δράσεις που θα στηρίζουν την αλλαγή του παραγωγικού μοντέλου και θα ενισχύουν επενδύσεις σε καίριους κλάδους. Ειδικότερα για τη νέα Δράση 7.2.1 του Προγράμματος, ανέφερε ότι η ΓΣΕΕ μπορεί να διαδραματίσει ουσιαστικό ρόλο στην υλοποίησή της. Υπογράμμισε, τέλος, ότι για τη μέγιστη αποτελεσματικότητα απαιτείται η υποβολή κοινής πρότασης από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς, ώστε να διαμορφωθεί ένα ενιαίο και ολοκληρωμένο πλαίσιο με υψηλή προστιθέμενη αξία.

Ο Δήμαρχος Μεγαλόπολης, κ. Κ. Μιχόπουλος, ανέφερε ότι το τελευταίο ενάμισι έτος το Πρόγραμμα βρίσκεται σε πολύ καλό σημείο για την περιοχή, εκφράζοντας αισιοδοξία πως θα ανακτηθεί το χαμένο έδαφος και θα δημιουργηθούν οι αναγκαίες νέες θέσεις εργασίας. Τόνισε ότι, κατά την άποψή του, το σημαντικότερο στοιχείο για την επιτάχυνση της υλοποίησης είναι η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας. Στη συνέχεια αναφέρθηκε στη Δράση των Επιχειρηματικών Πάρκων, σημειώνοντας ότι η Μεγαλόπολη έχει ανάγκη από τη δημιουργία ενός Επιχειρηματικού Πάρκου και θεωρεί κρίσιμη την υλοποίησή του για την τοπική ανάπτυξη. Παράλληλα επισήμανε ότι οι μικροί δήμοι, ως πληττόμενοι, είναι υποστελεχωμένοι και χρειάζονται πρόσθετη υποστήριξη. Ο Δήμος, με τα μέσα που διαθέτει, έχει στόχο να προβάλει αποτελεσματικά το Πρόγραμμα και να συμβάλει στην αντιστροφή του κλίματος μέσα

στην τοπική κοινωνία μετά το κλείσιμο των εργοστασίων. Προς αυτή την κατεύθυνση ζήτησε τη συνδρομή της ΔΑ ΕΣΠΑ ΔΑΜ και στο σκέλος της επικοινωνίας και προβολής. Κλείνοντας, εξέφρασε την ικανοποίησή του για το γεγονός ότι το Πρόγραμμα δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας, υπογραμμίζοντας ότι η διαχείρισή του γίνεται με διαφάνεια και διαδικασίες που στηρίζουν την τοπική κοινωνία.

Ο Δήμαρχος Γορτυνίας, κ. Ε. Κούλης, υπογράμμισε ότι τα αποτελέσματα του Προγράμματος είναι πλέον ορατά και εξέφρασε τη βεβαιότητα ότι η υλοποίησή του θα είναι επιτυχημένη. Αναφέρθηκε στις δράσεις κοινωνικών δομών και στις παρεμβάσεις ενεργειακής αναβάθμισης δημοτικών κτιρίων, οι οποίες, όπως σημείωσε, θα ενισχύσουν ουσιαστικά την περιοχή. Τόνισε ότι ο Δήμος βρίσκεται σε στενή συνεργασία με τη ΔΑ ΕΣΠΑ ΔΑΜ, με στόχο τη μέγιστη αξιοποίηση των δυνατοτήτων του Προγράμματος προς όφελος της τοπικής κοινωνίας.

Ο Εκπρόσωπος του Περιφερειάρχη Βορείου Αιγαίου, κ. Στ. Ζαφείρης, υπογράμμισε ότι ο Πυλώνας 3 του Προγράμματος εστιάζει στην ενίσχυση της τοπικής οικονομίας, της κτηνοτροφίας και του τουρισμού, τονίζοντας πως το Πρόγραμμα αναμένεται να συμβάλει σημαντικά στη περαιτέρω ανάπτυξη της Περιοχής. Αναφέρθηκε επίσης στο γεωθερμικό δυναμικό της Λέσβου, όπου υπάρχει σχέδιο για τη δημιουργία δικτύου τηλεθέρμανσης σε συγκεκριμένο οικισμό. Στο πλαίσιο αυτό, ζήτησε να χρηματοδοτηθεί η δυνατότητα ανάπτυξης του δικτύου τηλεθέρμανσης καθώς και θερμοκηπίων που θα αξιοποιούν τη γεωθερμία.

Ο Εκπρόσωπος του Συνδέσμου Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος (ΣΒΒΕ) κ. Χ. Γεωργίου μίλησε για τα αποτελέσματα της 2^{ης} έρευνας κοινού σχετικά με τη δημιουργία και τη διασφάλιση θέσεων εργασίας που παρουσιάστηκε από τη ΔΑ ΕΣΠΑ ΔΑΜ. Αναφορικά με τη νέα Δράση 7.2.1 θεωρεί ότι μπορούν να υλοποιήσουν με επιτυχία τη συγκεκριμένη δράση στο πλαίσιο που ανέφερε και ο κ Γούλας εκ μέρους της ΓΣΕΕ. Με αυτό το τρόπο, εκτιμά ότι μπορούν να συμβάλουν στο μετασχηματισμό του παραγωγικού μοντέλου.

Ο εκπρόσωπος του ΕΦΕΠΑΕ, κ. Σ. Σκοτίδας, ανέφερε ότι πριν από την έναρξη του Προγράμματος η αναλογία των επενδύσεων μεταξύ των Περιφερειών Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας ήταν 90% προς 10%. Με την υλοποίηση του Προγράμματος και τη διάθεση των σχετικών κονδυλίων, η εικόνα αυτή άλλαξε σημαντικά. Επιπλέον, ιδιαίτερα στις δράσεις που αφορούν τις ΜΜΕ, μεταβλήθηκε η κατάσταση των Νομών, με τον νομό Γρεβενών να παρουσιάζει αξιοσημείωτο ενδιαφέρον λόγω των πολλών εντάξεων. Επισήμανε επίσης ότι η βαθμολογία που λαμβάνουν οι προτάσεις κατά την αξιολόγηση δεν αποτελεί ασφαλή ένδειξη για την ομαλή υλοποίηση των έργων· όπως τόνισε, μια υψηλή βαθμολογία δεν συνεπάγεται απαραίτητα και επιτυχή ολοκλήρωση της επένδυσης. Κατά την άποψή του, βασικά προβλήματα που μπορεί να προκύψουν κατά την υλοποίηση σχετίζονται με τη ρευστότητα των επιχειρήσεων, καθώς και με τις καθυστερήσεις από την πλευρά των προμηθευτών.

Η Διευθύνουσα Σύμβουλος της ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΜΑΕ, κ. Δ. Γκαράνη, υπογράμμισε ότι η εταιρεία έχει έναν διττό ρόλο. Πρώτον, την παραλαβή αδιατάραχτων και αποκατεστημένων εδαφών, τα οποία θα διατεθούν για επιχειρηματική δραστηριότητα. Ήδη έχει παραληφθεί περίπου το 60% των εκτάσεων, ενώ σύντομα αναμένεται η έκδοση των πρώτων ανοιχτών δημόσιων προσκλήσεων για τη μίσθωσή τους. Ο

δεύτερος άξονας του ρόλου της ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΜΑΕ αφορά την υλοποίηση, ως δικαιούχου, δύο δράσεων του Προγράμματος στο πλαίσιο των Προτεραιοτήτων 1 και 4, οι οποίες θα ενισχύσουν τις επενδύσεις που θα αναπτυχθούν και θα συμβάλουν στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Αναφέρθηκε επίσης στο βραβείο που έλαβε η εταιρεία για τη Δράση του Κέντρου Ανάπτυξης Δεξιοτήτων, τονίζοντας ότι αποτελεί δράση με επίκεντρο τη συμπερίληψη του ανθρώπινου δυναμικού. Κλείνοντας, σημείωσε ότι στο πλαίσιο της νέας αναθεώρησης του Προγράμματος προβλέπεται η δημιουργία αντίστοιχων δομών και στις περιοχές του Βορείου και Νοτίου Αιγαίου, καθώς και της Κρήτης.

Ο Πρύτανης του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, κ. Θεοδουλίδης, ανέφερε ότι το Πανεπιστήμιο βρίσκεται στον πυρήνα των δράσεων που προωθεί η Ευρωπαϊκή Ένωση, επισημαίνοντας ότι η διασύνδεση της έρευνας με την επιχειρηματικότητα θα ενισχυθεί ουσιαστικά μέσω της Δράσης του Τεχνολογικού Πάρκου, η υλοποίηση της οποίας έχει ήδη ξεκινήσει. Τόνισε επίσης ότι το Πανεπιστήμιο συμμετέχει και σε άλλες δράσεις του Προγράμματος, όπως το Πράσινο Κέντρο Δεδομένων και οι ενεργειακές αναβαθμίσεις, ενώ προτίθεται να συμμετάσχει και στις επερχόμενες προσκλήσεις για Βιομηχανικά Διδακτορικά και Ζωντανά Εργαστήρια.

Ο εκπρόσωπος του Ομίλου Ενεργών Νέων Φλώρινας, κ. Κ. Φιλιππίδης, τόνισε ότι ο φορέας επιδιώκει διαχρονικά να συνδέει τις δράσεις του Προγράμματος με τους νέους της περιοχής. Ως οργανισμός της κοινωνίας των πολιτών, έχει ως βασικό στόχο τη συγκράτηση ή και την αναστροφή του φαινομένου φυγής των νέων. Επεσήμανε ότι τα προβλήματα για την περιοχή τους προϋπήρχαν και εξακολουθούν να υφίστανται, ενώ υπογράμμισε ότι πολλοί νέοι ενδιαφέρονται να συνδεθούν με το Κέντρο Δεξιοτήτων και το Πανεπιστήμιο. Στο πλαίσιο αυτό, εξέφρασε την προσδοκία για στοχευμένες δράσεις προς αυτή την κατεύθυνση, καθώς και για μια ολοκληρωμένη πολιτική για τη νεολαία που θα αποτελέσει πρότυπο και οδηγό σε περιφερειακό επίπεδο.

Ο Εκπρόσωπος της ΕΥ Προγράμματος Κρήτη, κ. Ξυδιανός, αναφέρθηκε στη Δράση του Προγράμματος που θα χρηματοδοτήσει έργα στο πλαίσιο των ΟΧΕ και εξέφρασε την ικανοποίησή του για την προοπτική υλοποίησής τους.

Ο εκπρόσωπος της ΕΥΔΕ ΒΕΚ, κ. Μ. Τζωρτζής Μιχάλης, ανακοίνωσε ότι το έργο που υλοποιούν ως δικαιούχοι και είχε ενταχθεί πριν από 2,5 χρόνια έχει πλέον ολοκληρωθεί. Όπως σημείωσε, στις εξετάσεις πιστοποίησης καταγράφηκε ποσοστό επιτυχίας 92%, ενώ οι πληρωμές των αναδόχων αναμένεται να ολοκληρωθούν εντός του Δεκεμβρίου.

Ο Πρόεδρος του Παραρτήματος του Γεωτεχνικού Επιμελητηρίου στη Δυτική Μακεδονία, κ. Θ. Σιόγκας, εξέφρασε την ικανοποίησή του για την πορεία υλοποίησης του Προγράμματος, αλλά και τον προβληματισμό του ως κάτοικος της περιοχής, καθώς η Δυτική Μακεδονία έχει υποστεί σημαντική αφαίμαξη εργατικού δυναμικού — ένα φαινόμενο που, παρά τις μεγάλες προσπάθειες που καταβάλλονται, δεν έχει ακόμη αναστραφεί. Τόνισε ότι τα αποτελέσματα του Προγράμματος είναι ιδιαίτερα σημαντικά, ωστόσο απαιτείται εντατικότερη προσπάθεια σε εθνικό επίπεδο προκειμένου να επιτευχθεί η ανάκαμψη της Περιφέρειας. Παράλληλα, αναφέρθηκε στα ευρήματα της 2^{ης} έρευνας κοινού που παρουσιάστηκε από τη ΔΑ, σύμφωνα με τα

οποία το 80% των πολιτών θεωρεί ότι τα προβλήματα της περιοχής είναι σοβαρά και δεν αναμένεται να επιλυθούν στο άμεσο μέλλον.

Εκ μέρους της DG REGIO, η κ. Α. Κουσκούνη εξέφρασε την ικανοποίησή της για μια σειρά δράσεων που υλοποιούνται και πρότεινε η νέα δράση της Προτεραιότητας 7 STEP να συνδεθεί με τις υπόλοιπες επερχόμενες δράσεις του STEP στο πλαίσιο των λοιπών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ καθώς όπως σημείωσε, η παράλληλη υλοποίησή τους θα επιτρέψει να είναι σαφές σε ποιους τομείς πρέπει να δοθεί προτεραιότητα.

Ο κ. Α. Σοφός, επίσης εκ μέρους της DG REGIO, υπογράμμισε τη σημαντική πρόοδο που έχει σημειωθεί σχετικά με τα Επιχειρηματικά Πάρκα και τόνισε την ανάγκη επιτάχυνσης των διαδικασιών για τη μεταφορά των εδαφών.

Η κ. Ν. Ξενίδου, εκ μέρους της DG EMPLOYMENT, εξέφρασε την ικανοποίησή της για την πορεία του Προγράμματος και έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στην ανάγκη συμπερίληψης, όπως αναδείχθηκε και από τον εκπρόσωπο της ΕΣΑμεΑ. Τόνισε επίσης τη σημασία της τοπικότητας και της προσαρμογής των δράσεων στις πραγματικές ανάγκες των τοπικών κοινωνιών. Παράλληλα, αναφέρθηκε στη δράση δια βίου μάθησης που υλοποιεί το Υπουργείο Παιδείας, την οποία χαρακτήρισε ιδιαίτερα σημαντική, εκφράζοντας την θετική προσδοκία για την εξέλιξή της.

III. ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ – ΣΥΖΗΤΗΣΗ

1. Παρέμβαση ΕΥΔΑΜ: Παρουσίαση Παρατηρητηρίου Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης

Η κα Θεοδωρα Ζαχαριά, Προϊσταμένη του Εθνικού Παρατηρητηρίου Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης, αναφέρθηκε στον σημαντικό ρόλο που έχει το Εθνικό Παρατηρητήριο στην παρακολούθηση και στην αποτίμηση της πορείας της Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης, βάσει πραγματικών και αντικειμενικών δεδομένων ώστε να στηρίζει τη χάραξη και την εφαρμογή σχετικών δημόσιων πολιτικών αλλά και ιδιώτες επενδυτές στην λήψη αποφάσεων. Παρουσίασε συνοπτικά το Σύστημα Δεικτών που ανέπτυξε το Εθνικό Παρατηρητήριο, ένα εργαλείο για την συνεχή και συγκρίσιμη αποτίμηση των αποτελεσμάτων της μετάβασης σε εδαφικό επίπεδο. Πρόκειται για ένα πολυεπίπεδο και ολιστικό μεθοδολογικό πλαίσιο, που απαρτίζεται από 138 σύνθετους πολυδιάστατους δείκτες και μετρά την επίτευξη 53 αναπτυξιακών στόχων. Οι στόχοι αυτοί είναι άμεσα συσχετιζόμενοι με εθνικές στρατηγικές που επηρεάζουν και επηρεάζονται από τη δίκαιη μετάβαση, και καλύπτουν και τις τέσσερις διαστάσεις της μετάβασης, την οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική συνοχή, το περιβάλλον και τη συμμετοχική διακυβέρνηση.

2. Παρεμβάσεις Εθνικής Αρχής Συντονισμού επί οριζόντιων θεμάτων

Η παρουσίαση της Μονάδας Β της ΕΥΣΣΑΕ επικεντρώθηκε στην αποτύπωση της πορείας ενεργοποίησης των Προγραμμάτων 2021-2027, τόσο των Τομεακών όσο και των Περιφερειακών, καθώς και των Ταμείων και Στόχων Πολιτικής έως τις 25/11/2025. Παρουσιάστηκαν το πλαίσιο και το χρονοδιάγραμμα της Ενδιάμεσης Αναθεώρησης του ΕΣΠΑ 2021-2027, οι νέες προτεραιότητες χρηματοδότησης – όπως η ανταγωνιστικότητα, η βιώσιμη στέγαση, η ενεργειακή μετάβαση, η διαχείριση υδάτινων

πόρων και η ενίσχυση δεξιοτήτων – και τα σχετικά χρηματοδοτικά κίνητρα. Τέλος, αναδείχθηκαν οι συνέργειες και η συμπληρωματικότητα μεταξύ ΠΔΑΜ και ΤΑΑ, με παραδείγματα δράσεων στους τομείς της αναγέννησης ορυχείων, της πολεοδομικής αναδιοργάνωσης, της έρευνας και καινοτομίας, καθώς και της ενεργειακής αναβάθμισης υποδομών υγείας.

Η παρουσίαση της Μονάδας Γ' της ΕΥΣΣΑΕ εστίασε στην ενημέρωση για το Ενιαίο Σύστημα Δεικτών 2021-2027, την πρόσβαση και χρήση της σχετικής πλατφόρμας παρακολούθησης, καθώς και στην πρόοδο εκπλήρωσης των Θεματικών και Οριζόντιων Αναγκαίων Όρων για το α' εξάμηνο του 2025. Παρουσιάστηκαν οι κατηγορίες προγραμμάτων στις οποίες εφαρμόζονται οι οριζόντιοι ΑΟ, οι εξελίξεις στον τομέα της αξιολόγησης, το διαθέσιμο εκπαιδευτικό υλικό και οι προγραμματισμένες εκπαιδευτικές δράσεις σε συνεργασία με το Evaluation Helpdesk της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Τέλος, αναδείχθηκαν οι πρόσφατες μελέτες αξιολόγησης της Ε.Ε. και ο ρόλος της Μονάδας Γ' στον συντονισμό των αναγκαίων όρων, των δεικτών και των διαδικασιών αξιολόγησης στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2021-2027.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ 4ης ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΔΙΚΑΙΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΜΕΤΑΒΑΣΗ» 2021-2027

Κατά την ολοκλήρωση της 4ης Συνεδρίασης της Επιτροπής Παρακολούθησης, ο **Πρόεδρος παρουσίασε τα συμπεράσματα** και ζήτησε την **εξουσιοδότηση** του σώματος προς τη **Διαχειριστική Αρχή** για την έκδοση των σχετικών αποφάσεων, την οποία τα μέλη **ενέκριναν ομόφωνα**. Ειδικά, όσον αφορά την **έγκριση της πρότασης αναθεώρησης**, η **ΔΑ ΕΣΠΑ-ΔΑΜ** εξουσιοδοτήθηκε να προχωρήσει στις **αναγκαίες επικαιροποιήσεις και προσαρμογές**, ώστε να διασφαλιστεί η **επιτυχής υποβολή της αναθεώρησης** στη διαδικτυακή πύλη **SFC**, λαμβάνοντας υπόψη και τις παρατηρήσεις που θα προκύψουν κατά τη διαβούλευση με τις υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ

ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ ΚΑΛΛΙΡΗΣ
ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ ΕΥΔΑΜ